

V neznalosti techniky je počiatok nesociálnosti / waldorfská škola chce svetovému hospodárstvu urobiť zadosť

Rudolf Steiner

Zdroj: GA 307 [9], str. 196, 4/1973, 15.08.1923

Ďalej má žiak nadobudnúť úplný praktický pojem o tom, čo nás v živote neustále obklopuje a čo je dnes pre veľa ľudí ešte niečo celkom neuchopiteľné, nepolapiteľné, lebo škola nenachádza možnosť prejsť v správnej chvíli od vecí čisto ľudských k tomu, čo je primerané životu a svetu. Také niečo v určitých životných záležitostiach nejde bez toho, aby človek neutrpel škody na svojom duševnom vývoji. Stačí si len spomenúť na to, že človek je mimoriadne organicky citlivý, keď je povedzme vo vzduchu nejaká látka, ktorú nemôže asimilovať, ktorú nie je schopný prijať do seba, keď je teda vo vzduchu prítomné niečo, čo pre neho nie je vhodné. Avšak v sociálnom živote, v živote vo svete, to funguje inak. Tu musíme prežiť mnohé veci, ktoré sú azda pre nás ešte menej vhodné; ale sú pre nás vhodné, ak si k nim získame nejaký vzťah tým, že sme s nimi v správnom veku oboznámení správnym spôsobom.

Pomyslíte predsa na to, koľko ľudí dnes nastupuje do električky bez toho, aby vedeli, ako sa niečo také uvádza do pohybu, aký je tam mechanizmus. Áno, existujú ľudia, ktorí vidia každý deň ísť okolo vlak a nemajú poňatie o tom, aký je mechanizmus lokomotívy. To ale znamená, že človek tu stojí vo svete a je obklopený rušnými vecami, ktoré pochádzajú z ľudského ducha, ktoré vytvoril ľudský duch, ale on sám sa na tomto duchu nezúčastňuje. Keď to, čo vytvoril ľudský duch v našom okolí, nechávame bez poskytnutia primeraného - aspoň všeobecného - porozumenia, vytvára sa tým všade počiatok nesociálneho života.

A tak podľa waldorfského princípu chceme okolo 14. a 15. roku života nechať prúdiť do výučby, a aj do zručnosti, celkom praktické veci zo života. A to je predsa vek, v ktorom človek prechádza pohlavným dospievaním. Táto pohlavná zrelosť je dnes mimoriadne jednostranne chápaná. To vlastne znamená, že človek je vo všetkom otvorený svetu. Zatiaľ čo dovtedy žil viac uzavretý v sebe, je potom otvorený svetu, je spôsobilý na to, aby získaval pochopenie pre veci vo svete - pre ostatných ľudí a pre veci vo svete. Preto ideme úplne v ústrety ľudskej povahe tým, že dovtedy bol pohľad zameraný na to, čo človeka spája s prírodou, ale teraz začíname celkom energicky, v 14., v 15. roku, žiakov a žiačky spájať s tým, čo vytvoril ľudský duch v najširšom zmysle. Tým staviame človeka do sociálneho života tak, že mu rozumie.

Vážení prítomní, ak by ľudia mali na zreteli takýto školský princíp pred asi šesťdesiatimi, sedemdesiatimi rokmi, potom by to, čo sa dnes nazýva sociálne hnutie v modernej Európe a v Amerike nadobudlo nejakú celkom inú podobu, akú dnes má. Technické a obchodné schopnosti ľudstva vzrástli strašným spôsobom. Čo všetko sme prežili za posledných šesťdesiat, sedemdesiat rokov! Prežili sme veľký technický pokrok, prežili sme prechod od národného obchodu k svetovému obchodu, a nakoniec sme prežili prechod od národného

hospodárstva k svetovému hospodárstvu. Vonkajšie sociálne pomery sa stali úplne inými, akými boli pred šesťdesiatimi či sedemdesiatimi rokmi. Naše vyučovanie sme ale viedli naďalej tak, ako keby sa to všetko vôbec nebolo udialo. Neustále sme premeškávali to, aby boli deti v správnom veku, v štrnástich, v pätnástich rokoch, uvedené do praktických vecí života. V rámci waldorfského princípu nechceme byť vôbec obmedzení a azda odsúvať úplne nabok gymnaziálnu výchovu, ktorá je naozaj vo viacerých súvislostiach priaznivá; pripravujeme tých našich žiakov, ktorých rodičia si to prajú, alebo ktorí to sami chcú, aj pre gymnaziálny postup, pre gymnaziálnu záverečnú skúšku. Ale neignorujeme to, že naša doba si žiada pochopenie pre prítomnosť, pre dnešok. Zatiaľ čo Gréci, ktorí všetkou svojou výchovou chceli slúžiť životu, sa celkom určite neučili egyptský jazyk, teda niečo, čo patrilo dávno minulosti, uvádzame skutočne našich chlapcov - a dnes to robia dievčatá podobne - do sveta, ktorý vôbec nie je svetom prítomnosti. Nie je žiaden zázrak, že ľudia v dnešnom svete tak málo chápu, ako žiť.

Osud sveta prerástol ľuďom cez hlavu práve preto, lebo vyučovanie nerozvíjalo spojitosť so sociálnymi premenami. Chceme vo waldorfskom princípe nasledovať práve to, že hľadáme možnosť úplne rozvíjať človeka ako takého, a postaviť ho v rámci ľudstva na správne miesto.

Neznalosť techniky je duševnou poruchou

Zdroj: GA 302 [8], str. 85, 5/1986, 11.05.1919

Skrátka, má byť prebudené všetko to, čo ľuďom umožňuje pochopiť, čo sa vlastne v živote musí udiať, ak má život pokračovať. Bez toho žije človek vlastne vždy v nejakom neznámom prostredí. To je naozaj úplne charakteristické, táto odporná charakteristická črta našej doby, že človek žije v nejakom celkom neznámom prostredí. Vyjdite von na ulicu, choďte na miesto, kde zastavuje električka, pozrite sa na ľudí, čo tam stoja a čakajú na električku, a premýšľajte o tom, koľkí z týchto ľudí vedia, akým spôsobom je táto električka uvedená do pohybu, ako tu pôsobia prírodné sily, aby mohla byť uvedená do pohybu. Áno, verte, že to má nejaké vnútorné pôsobenie na duchovnú, duševnú a telesnú konštitúciu človeka! Je veľký rozdiel, či človek kráča životom s tým, že pozná aspoň základy toho, uprostred čoho žije, alebo o tom nevie nič. Pre duchovne-duševnú stránku znamená použitie dopravného prostriedku alebo iného prostriedku bez toho, aby človek poznal jeho základné prvky - znamená to, byť slepým. Rovnako ako slepec kráča svetom bez toho, aby poznal svetelné javy, tak slepo dnes kráčajú ľudia kultúrnym svetom, lebo nevidia, nedostali možnosť veciam porozumieť. Je to duševne-duchovná porucha. To, že sú ľudia slepí vo vzťahu k tomu, čo je okolo nich, to sú tie škody objavujúce sa v kultúrnom ľudstve.

Ešte jedno treba zohľadniť: aj keď sa vyučuje s ohľadom na odbornosť,

trebárs zememeračstvo, nivelácia - tie sa myslím neučia skôr ako okolo 19., 20. roku - v súčasnosti nie je takmer žiadna príležitosť vyučovať v elementárnom zmysle o nivelácii a zememeračstve, o zaobchádzaní s trasírkou (výtyčkou), a tak ďalej; to ľudia vôbec nepoznajú - veru, je to celkom niečo iné pre celý život, či niekto ako chlapec okolo pätnásteho roku života tieto veci robil, alebo či sa to prednáša človeku okolo 19. a 20. roku. Okolo 19. a 20. roka sa to otláči do človeka viac ako niečo vonkajšieho, ako keby sa to robilo vo veku 15 rokov. S ľudským duchom je to už raz tak, že človek má tieto veci skutočne celkom ako svoje osobné vlastníctvo, a nie iba ako záležitosť svojho povolania. A tak je to aj s elementárnymi záležitosťami mechaniky, a tiež s vecami, ktoré som uviedol ohľadom výchovy dievčat. Musíme pre dieťa požadovať vštepovanie takých pocitov, takých duševných obsahov, ktoré potom žijú podobne ako končatiny. Ľudia nie sú ani po organickej stránke takí, že im v treťom roku života prirastú dve ruky, ktoré už potom zostanú rovnaké, ale ony rastú ďalej. Tak musíme vštepovať pojmy a pocity, ktoré rastú. Dnes sa človek obzvlášť namáha dieťaťu vštepiť uiečo také, čo potom nežije, čo dotyčný v sebe má v rovnakej forme ešte aj potom, keď zostarne. Veci musia žiť spolu s nami. To sa deje len vtedy, ak sa vštepia v správnom veku. A musíme si povedať, aký veľký význam má to, keď sa ten, kto je prostredníctvom svojich veľmi špecifických vlastností skutočne odborne zasadený do nejakého povolania za tým či oným účelom, učí potom určité veci znovu; toto stávanie na niečom, čo už človek vie, to má všade veľmi veľký význam.